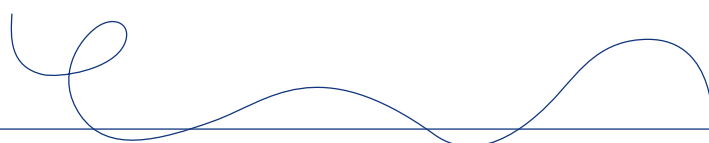

“

!

Pomáháme školám k úspěchu

Zaměřujeme se na rozvoj čtenářství a pisatelství každého žáka. Klíčovou roli hrají pedagogové. Aby mohli žákům účinně pomáhat, potřebují sami být dobrými čtenáři i pisateli. Vedle toho musejí znát své žáky. A vědět co dělat, když každému chtějí účinně pomoci. Podporujeme společné profesní učení pedagogů jak v jedné škole, tak mezi školami – ve třinácti lokálních skupinách škol i napříč všemi zapojenými školami po celém Česku.

Tento dokument a jeho obsah je chráněn autorským právem, jehož nositelem je společnost Pomáháme školám k úspěchu o.p.s.

© Pomáháme školám k úspěchu o.p.s.

:

Cílem této publikace, kterou vytvořil tým Pomáháme školám k úspěchu, je usnadnit přístup k Základní gramotnosti čtenářské a pisatelské (ZGČP) v RVP ZV.

V úředním dokumentu RVP jsou pro každou ze čtyř složek ZGČP uvedeny jako závazné tři poměrně obecné „Očekávané výsledky učení“ (OVU na úrovni 3., 5. a 9. ročníku) a souhrnný „Gradační očekávaný výsledek učení“. Komponenty a konkrétní popisy výkonů žáka jsou však ve verzi ZČPG na prohlednout.rvp.cz předkládány jen jako „Nezávazná metodická podpora“, jako „Námětovník projevů žáka“. Jejich popis však nemůžeme chápat jen jako nezávaznou „metodickou podporu“ ani jako pouhé „náměty“, jsou to žákovy skutečné výkony. Webová verze je navíc neukazuje v postupném rozvoji, kontinuálně.

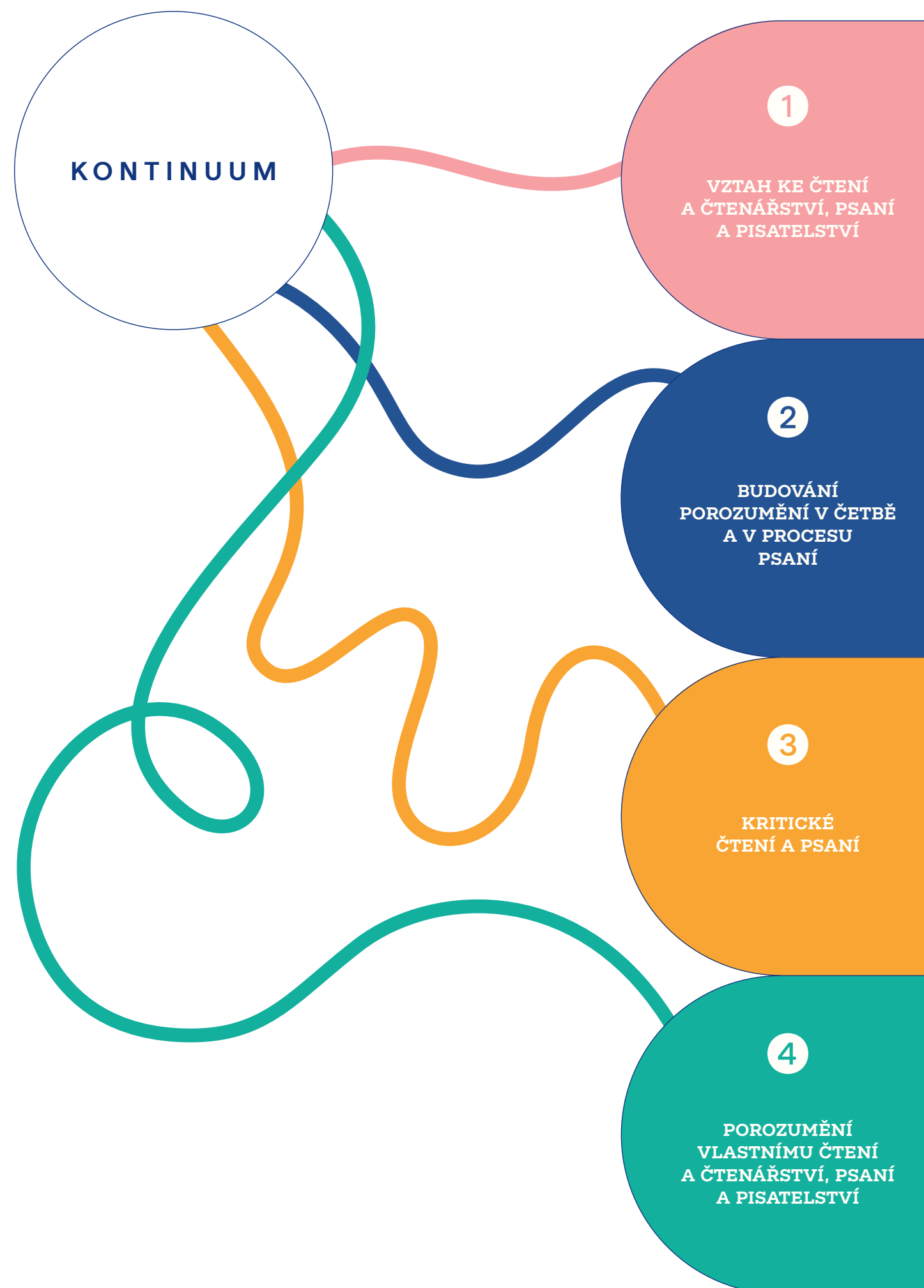
Naše publikace představuje ZGČP v RVP ZV jako promyšlené a ucelené čtenářské a pisatelské kontinuum. Umožňuje tak učitelům právě zde uvidět, jak konkrétní výkony žáka při čtení a psaní postupně rostou. Toto kontinuum bude pro školy po doplnění 7. ročníku a případné revizi základem při vytváření ŠVP.

★

Kontinuum slouží jako mapa. Pomáhá zjistit, kam dítě na své cestě došlo a radí, kudy dál.

Publikací chceme učitelům pomoci, aby viděli, jak se žák rozvíjí jako čtenář a pisatel dlouhodobě a systematicky, a to napříč předměty a ročníky. Výkony žáka seřazujeme a popisujeme jako zásadní kroky, bez kterých se žákovo učení a učitelova výuka nemohou ubírat k zobecněným „Očekávaným výsledkům učení“. Doufáme, že naše publikace bude učitelům pomáhat k tomu, aby výukou mířili na dosažitelné cíle, a to skrze promyšlené plánování a účinné aktivity.

Základní gramotnost čtenářská a pisatelská je předpokladem k rozvoji učení nejen napříč vzdělávacími obory ve škole, ale i v osobním životě mimo školu. Dobře číst a písemně se vyjadřovat umožňuje žákům, aby si tvořili, na své úrovni rozvoje, poznatky ze široké škály zdrojů a rozvíjeli kritické myšlení i emoční prožívání. Čtenářství a pisatelství je klíčovým faktorem úspěchu ve vzdělávání. Je základem schopnosti porozumět textům, získat a sdílet prožitky, efektivně zpracovávat informace, prezentovat poznatky, ale také vyjadřovat své myšlenky a pocity, uspořádat je a reflektovat. K základům gramotnosti patří také reflektování a vědomé rozvíjení vlastních čtenářských a pisatelských postupů, dovedností a strategií. Podmínkou úspěchu je vždy i rozvoj žákova vztahu ke čtení a psaní a jeho rostoucí vědomí o tom, že je čtenářem a pisatelem, a to jak ve škole, tak po celý život.

SLOŽKA / OBLAST	GRADAČNÍ OČEKÁVANÝ VÝSLEDEK UČENÍ	OČEKÁVANÝ VÝSLEDEK UČENÍ	KOMPONENTA / LINIE
1 VZTAH KE ČTENÍ A ČTENÁŘSTVÍ, PSANÍ A PISATELSTVÍ	Žák čte a píše pro radost i poučení. Postupně čte a píše další typy textů. Oceňuje čtení a psaní jako činnosti, které pomáhají poznávat, přemýšlet, komunikovat i ovlivňovat svět kolem.	3. ročník → Čte a píše pro prožitek i poučení. (ZGC-VZT-000-ZV3-001)	→ Výběr textů pro prožitek z četby Psaní pro prožitek a sebevyjádření
		5. ročník → Čte a píše množství textů různého typu. (ZGC-VZT-000-ZV5-001)	→ Výběr textů podle účelu čtení Psaní podle potřeb poznávání a učení
		9. ročník → Oceňuje čtení a psaní jako činnosti pomáhající porozumět světu i sobě samému. (ZGC-VZT-000-ZV9-001)	→ Rozšiřování čtenářského a pisatelského teritoria
			→ Čtenářská a pisatelská odezva
2 BUDOVÁNÍ POROZUMĚNÍ V ČETBĚ A V PROCESU PSANÍ	Žák čte s porozuměním prožitkové, odborné a mediální texty, vyhledává přímo i nepřímo vyjádřené informace. Rozumí tomu, co text říká doslovně, přeneseně a jaké závěry z toho mohou vyplývat. Rozlišuje fakta, domněnky, názory. Při čtení a psaní uplatňuje své znalosti a zkušenosti. Psaní využívá k učení, k sebevyjádření a sebeuvědomění.	3. ročník → Buduje porozumění prožitkovým i odborným textům, při psaní sděluje informace podle své potřeby. (ZGC-BPO-000-ZV3-001)	→ Vyhledávání a propojování přímo i nepřímo vyjádřených informací podle účelu čtení Psaní jako nástroj pro porozumění věcné problematice i sobě samému
		5. ročník → Čte a píše texty odborné i prožitkové pro porozumění oboru lidského poznání nebo sobě. (ZGC-BPO-000-ZV5-001)	→ Rozpoznání důležitých informací a myšlenek při čtení i psaní textů
		9. ročník → Při interpretaci komplexních textů dokládá své závěry textem; v oborech usiluje o přesnost a uspořádanost v obsahu i ve vyjadřování; podle své potřeby využívá psaní pro své sebeuvědomění a sebevyjádření. (ZGC-BPO-000-ZV9-001)	→ Propojování četby s vlastními znalostmi a zkušenostmi a interpretace Psaní pro vyhodnocování vlastních poznatků a zkušeností v oborech i pro sebeuvědomění
			→ Práce s grafickým znázorněním a vizuálním zobrazením
3 KRITICKÉ ČTENÍ A PSANÍ	Žák rozpoznává záměry textu cizího nebo sám volí a naplňuje záměry textu svého. Při čtení poznává, do jaké role se autor staví, a odhaluje jeho stanovisko. Při psaní vyjadřuje jak své stanovisko, tak roli, do které se vůči čtenářům staví. Posuzuje, jak a čím mohou obsahi forma textu působit na čtenáře. Rozpoznává, jaký vliv mají sociální, dobové nebo osobní okolnosti autora i čtenáře na účinek a na porozumění textu. Ověřuje a vyhodnocuje relevanci, aktuálnost a věrohodnost svých informací i zdrojů.	3. ročník → Při čtení i psaní zvažuje možné adresáty. (ZGC-KCP-000-ZV3-001)	→ Autor, text a adresát
		5. ročník → Při čtení i psaní popisuje působení autora na čtenáře. (ZGC-KCP-000-ZV5-001)	→ Stanovisko autora
		9. ročník → Při čtení i psaní posuzuje autorské záměry, účinky a prostředky textu i kontext autora nebo čtenáře. (ZGC-KCP-000-ZV9-001)	→ Účinek formy a uspořádání textu
			→ Kontext
4 POROZUMĚNÍ VLASTNÍMU ČTENÍ A ČTENÁŘSTVÍ, PSANÍ A PISATELSTVÍ	Žák vědomě sleduje, reflektuje a vyhodnocuje, jak účinně postupoval při čtení a psaní. Plánuje podle toho své další zlepšování. Stanovuje si čtenářské a pisatelské cíle i cesty k nim. Rozhoduje se podle svých potřeb, kdy a jak bude sdílet s druhými své zkušenosti, zážitky a poznatky z reflexe.	3. ročník → Pro své zlepšování reflektuje své čtení a psaní. (ZGC-PVL-000-ZV3-001)	→ Reflexe, metakognice a sebeřízení
		5. ročník → S oporou o evidence rozpoznává své silné stránky pro stanovení čtenářských a pisatelských cílů. (ZGC-PVL-000-ZV5-001)	→ Čtenářské a pisatelské strategie
		9. ročník → S oporou o evidence vyhodnocuje své pokroky i postupy ve čtení a psaní pro stanovení dalších cílů i cesty k nim. (ZGC-PVL-000-ZV9-001)	

1

Vztah ke čtení a čtenářství, psaní a pisatelství

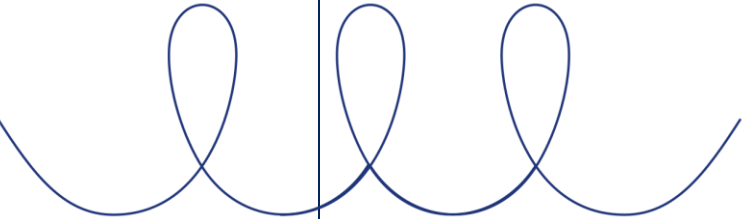
1 Komponenta (linie) → Výběr textů pro prožitky z četby Psaní pro prožitek a sebevyjádření → Výběr textů podle účelu čtení Psaní podle potřeb poznávání a učení → Rozšiřování čtenářského a pisatelského teritoria → Čtenářská a pisatelská odezva → Důvěra ve čtení VZTAH KE ČTENÍ A ČTENÁŘSTVÍ, PSANÍ A PISATELSTVÍ Gradační očekávaný výsledek učení Žák čte a píše pro radost i poučení. Postupně čte a píše další typy textů. Oceňuje čtení a psaní jako činnosti, které pomáhají poznávat, přemýšlet, komunikovat i ovlivňovat svět kolem. Očekávaný výsledek učení 3. ročník → Čte a píše pro prožitek i poučení. 5. ročník → Čte a píše množství textů různého typu. 9. ročník → Oceňuje čtení a psaní jako činnosti	KOMPONENTA (LINIE)	3. ROČNÍK	5. ROČNÍK	9. ROČNÍK
	VÝBĚR TEXTŮ PRO PROŽITEK Z ČETBY PSANÍ PRO PROŽITEK A SEBEVYJÁDŘENÍ	Samostatně si vybírá knihy i jednotlivé texty, které mu přinášejí čtenářský prožitek (zážitek nebo poučení). Ukáže pasáže v textu, které ho zvláště potěšily nebo zaujaly. Vybírá si, o čem chce psát a jak.	Při výběru knihy využívá informace z obalu knihy, prolistování i zběžné začtení se. Prokazuje trpělivost v tom, zda text jeho očekávání naplní, nebo zda bude hledat jinou četbu. Podle uspokojení z četby si hledá podobné nebo něčím navazující texty. Při psaní vyjadřuje vlastní zkušenosti, prožitky, pocity. Charakterizuje osoby nebo postavy, vysvětluje příčiny událostí. Podle svého záměru doplňuje další okolnosti či podrobnosti.	Při výběru knih a textů vyhledává četbu pro dospívající i pro dospělé se složitějšími a vyspělejšími náměty. Ke psaní si vybírá složitější témata a problematiku. Při psaní uplatňuje a vyjadřuje hlubší prožitky a zkušenosti, uvědomuje si nové souvislosti.
	VÝBĚR TEXTŮ PODLE ÚČELU ČTENÍ PSANÍ PODLE POTŘEB POZNÁVÁNÍ A UČENÍ	Ujasňuje si, k jakému účelu má jeho četba v danou chvíli vést (např. získat informace, pobavit se, najít podobný text nebo knihu jako minule aj.). Píše o tom, co ho zaujalo v tématu a problematice a uvažuje, proč o tom psát.	Rozpoznává, zda je text vhodný k jeho účelu čtení a jak s ním naloží. Volí si texty pro potěšení i pro porozumění něčemu ze svého života a světa kolem sebe. Při psaní si zdůvodňuje, proč jemu i adresátům stojí zvolený text za pozornost a úsilí. Podává o svém záměru psaní různé informace nebo vysvětlení pro sebe či pro druhé.	Volí si efektivně texty pro celou řadu účelů čtení. Posuzuje, zda a čím text vyhovuje pro jeho účel četby. Volí četbu s přínosným obsahem pro daný účel. Hodnotí, jak formát textu a jazykové vyjádření slouží k porozumění a poznávání (např. Jak je text přehledný, zda vysvětluje neznámá slova, kolik nového se dozvěděl). Při psaní používá takovou stavbu textu a prostředky, které co nejlépe slouží záměru jeho sdělení (např. výstižná a přesná pojmenování, uspořádaný slovosled, členění textu). Využívá psaní i pro ujasnění problematiky, myšlenek, poznatků.
	ROZŠÍŘOVÁNÍ ČTENÁŘSKÉHO A PISATELSKÉHO TERITORIA	Čte své oblíbené typy textů uměleckých i věcně informativních. Při psaní dává přednost tomu, co sám zažil, v čem má zkušenost nebo co ho zaujalo v učení.	Hledá nové zdroje inspirace pro svou četbu (knihovny, rady zkušenějších, filmová zpracování aj.). Zkouší zajímavost nebo přínosnost různých žánrů četby. Vybírá si i knihy s menším počtem ilustrací. Při psaní se pouští do témat, záměrů nebo forem, které dosud nevyzkoušel. Při psaní se inspiruje svou četbou.	Čte texty nejrůznějších typů, forem a žánrů. Posuzuje, čím je nová četba náročnější nebo přínosnější. Vyhledává texty stylově rozmanité, s dosud neobvyklým zpracováním, objevné. Čte texty určené publiku, které je pro něj nové, aby lépe porozuměl dopadu na rozličné adresáty. Vědomě zaplňuje svá čtenářská teritoria. Píše texty nejrůznějších typů, forem a žánrů, volí složitější tematiku.
	ČTENÁŘSKÁ A PISATELSKÁ ODEZVA	Vyjadřuje pocity, prožitky, osobní dojmy a názory a opírá je o to, co ho v četbě zaujalo. Při sdílení a prezentaci svých textů přijímá odezvu od svých spolužáků a sám ji poskytuje.	V reakcích na četbu se opírá o text. Vyjadřuje (v záznamech, hovorech, zprávách pro druhé, ve svých doporučeních aj.) své prožitky i poznatky z četby a dělá si závěry o myšlenkách, informacích i o vyjadřovacích prostředcích. Dává se unést beletrií nebo závažností oborových textů. Vyjadřuje svůj názor na své psaní a přijímá odezvu druhých na své psaní. Doptává se, jak na druhé text zapůsobil (např. jak porozuměli myšlenkám, které v psaní vyjádřil, nebo jak ocenili způsob, jakým text napsal).	Udržuje si kritický odstup a dopřává si čtenářského prožitku z toho, že se nechává unášet četbou. Porovnává své porozumění a prožitek s odezvou jiných adresátů (např. pasáž, která mě dojmá, nechává někoho lhostejným). Při sdílení vlastního textu vnímá různé odezvy a porozumění u druhých vzhledem ke svému záměru a očekáváním. Je si vědom toho, že se stává „mocným“, když dokáže prostřednictvím psaní výstižně vyjádřit své myšlenky a záměry a vyvolat konkrétní odezvu u adresátů.
	DŮVĚRA VE ČTENÍ A PSANÍ	Oceňuje prožitky a přínosy z četby. Dočítá celé texty a knihy, aby získal informace nebo prožitky. Zapojuje se do hovorů o zajímavých částech textu, o svých poznatcích a o svém prožitku z četby. Rád píše o tom, co ho zajímá, nedává se odradit technikou psaní. O svém psaní a textu podle svého uvážení hovoří s druhými.	Čte pravidelně celé knihy a texty. Užívá si příběhy a využívá informace z četby. Vstupuje do hovorů o knihách a textech. Při psaní vkládá do svých textů osobní pohled, vybírá si témata a informace, které považuje za důležité. Vědomě vylepšuje svůj text a s vytrvalostí hledá nejlepší formu vyjádření.	Oceňuje čtení jako zdroj prožitků a informací. Posuzuje texty z hlediska jejich přínosnosti pro něj. Nachází v četbě výzvy pro své prožívání, myšlení, poznávání. Hledá v textech hlubší významy, vysvětluje si je pro sebe a bez obav o tom hovoří s druhými. Dočítá texty i přes nároky plynoucí z obsahu, z jazyka nebo z formy textu. Oceňuje, v čem mu psaní pomáhá (např. zpracovávat poznatky, zpřesňovat myšlení, komunikovat se svým okolím, poznávat sebe i druhé a ovlivňovat aktivně svět kolem sebe).

2

**Budování porozumění
v četbě a v procesu psaní**

Komponenta (linie)		3. ROČNÍK	5. ROČNÍK	9. ROČNÍK
2 Komponenta (linie) → Vyhledávání a propojování přímo i nepřímo vyjádřených informací podle účelu čtení Psaní jako nástroj pro porozumění věcné problematice i sobě samému → Rozpoznání důležitých informací a myšlenek při čtení i psaní textů → Propojování četby s vlastními znalostmi a zkušenostmi a interpretace. Psaní pro vyhodnocování vlastních poznatků a zkušeností v oborech i pro sebeuvědomění → Práce s grafickým znázorněním a vizuálním zobrazením → Odlišení faktů, domněnek a názorů	VYHLEDÁVÁNÍ A PROPOJOVÁNÍ PŘÍMO I NEPŘÍMO VYJÁDRĚNÝCH INFORMACÍ PODLE ÚČELU ČTENÍ	Vyhledá podle potřeby v textu nebo v obrázku či videu přímo vyjádřenou informaci; s dopomocí najde i informaci nepřímo vyjádřenou (např. pomocí doplňujících otázek nebo, porovnáním s tím, co našel spolužák atp.). Uvede, v čem a jak se text a doprovodné obrázky (ilustrace, nákresy) doplňují. V krátkých textech pro sebe nebo pro druhé se vyjadřuje o tom, co potřebuje sdělit. V oborech si zapisuje slova nebo informace, které nechce zapomenout, čemu porozuměl nebo nač se ptá.	Vyhledává přímo i nepřímo vyjádřené informace v textu nebo v jiném informačním zdroji (včetně online zdrojů) podle účelu čtení. Porovnává a propojuje informace ze dvou textů nebo z textu a obrázku atp. Posuzuje, jak přínosné pro jeho účel čtení je použít více zdrojů (textů, obrázků atd.). Píše si svá vysvětlení k oborové problematice. Používá přesnější nebo výstižnější pojmenování. Využívá psaní pro porozumění sobě samému.	Samostatně (průběžně a podle potřeby) vyhledává, uspořádává, porovnává a propojuje informace ve všech typech textů včetně elektronických. Čtením beletrie i oborových textů nejen rozšiřuje, ale i prohlubuje své porozumění a prožívání v tom, jak funguje svět, lidé, on sám. Podle své potřeby využívá psaní pro ujasnění svých myšlenek a pocitů, pro své sebeuvědomění a sebevyjádření, ale také pro své učení složitější problematiky a pojmů.
	ROZPOZNÁNÍ DŮLEŽITÝCH INFORMACÍ A MYŠLENEK PŘI ČTENÍ I PSANÍ TEXTŮ	Uvede, které informace nebo místa v textu považuje za důležité. S dopomocí najde v textu místa, která sdělují důležitou myšlenku (např. pomocí doplňujících otázek nebo, porovnáním s tím, co našel spolužák atp.) Před psaním i při psaní zvažuje, které informace jsou potřebné a které jsou nadbytečné pro účel jeho psaní. Informace, které považuje za důležité, zvýrazňuje (např. dává je do názvu nebo je doprovází obrázkem, vyznačí barvou atp.).	Formuluje bez zásadního zkreslení některé důležité myšlenky jednoduchého textu a podpoří je důkazy v textu. Při psaní zvýrazňuje důležitost informace nejen u jednotlivého slova, údaje nebo motivu, ale i tím, kam informaci umístí (např. mění slovosled, odděluje odstavce, přidává vysvětlivky, název). Přehledně podává děj, pojmenuje osoby nebo postavy podle charakteru nebo role, pojmenuje prostředí a uvede některé detaily.	Najde důležité informace či momenty v náročném textu, posuzuje jejich význam jak pro sebe, tak pro jiné adresáty. Najde a výstižně zformuluje důležité myšlenky v náročném textu. Při psaní výstižně a zřetelně vystihuje a formuluje důležité informace, zejména myšlenky své nebo cizí a zařazuje je v textu tak, aby čtenářům pomáhaly k pochopení jeho smyslu.
	PROPOJOVÁNÍ ČETBY S VLASTNÍMI ZNALOSTMI A ZKUŠENOSTMI A INTERPRETACE	Hledá shody a rozdíly mezi tím, co čte, a mezi vlastní zkušeností, znalostmi a světem kolem sebe. Odkazuje na konkrétní místa v textu nebo v ilustraci. Při četbě v oborech využívá pro porozumění textu i vlastních poznatků a zkušeností. Při psaní v oborech využívá své zkušenosti a znalosti. Píše texty, ve kterých vyjadřuje své zážitky, pocity a myšlenky.	Vyjádří, jak informace, myšlenky, názory i postoje z četby oborových i prožitkových textů souvisejí s jeho vlastními znalostmi, zkušenostmi a názory. Vyvozuje informace či závěry a dokládá je textem. Píše o tom, co se naučil a co pro něj znamenají nové poznatky vzhledem k vlastním znalostem a zkušenostem (např. které nové informace nebo prožitky získal, jakou má radost z nového porozumění nebo jaký nový postup si osvojil). Při psaní uvažuje sám o sobě, ujasňuje si například to, jaký by chtěl být, čím se stát, co umět.	Vyhodnocuje shody i rozdíly mezi tím, o čem čte, a mezi svými znalostmi, zkušenostmi a názory. Při interpretaci vychází z textu, využívá současně i své poznatky nebo zkušenosti. Při psaní si ujasňuje, zda jeho poznatky a myšlenky souvisejí s informacemi nebo zkušenostmi zvenčí, nebo zda jsou jeho vlastní. Vyjasňuje si, jak vidí sebe sama, kdo je, jaký je, k čemu patří nebo se hlásí, čím je cenný ve vlastních očích nebo u druhých.
	PRÁCE S GRAFICKÝM ZNÁZORNĚNÍM A VIZUÁLNÍM ZOBRAZENÍM	Najde potřebnou informaci v jednoduchém schématu nebo obrázku. S dopomocí pozná, ke které části textu patří připojené schéma či obrázek. Při psaní vytváří k svému textu obrázky nebo nákresy, seznamy, mapy atp., aby vyjasnil nebo doplnil informace.	Najde potřebnou informaci v běžně používaném schématu (např. v nákresu, tabulce, grafu). Pozná, ke které části textu patří připojené schéma. Rozpozná, které údaje ze schématu jsou pro něj hlavní a které vedlejší. Rozpozná a využívá u schématu legendu, vysvětlivky nebo poznámky. Při psaní se rozhoduje o tom, které informace je dobré podat slovně a které doprovodit pomocí nákresu, tabulky, obrázku aj. Vytváří přehledná, srozumitelná schematická vyjádření toho, co má na mysli nebo o čem se dozvídá.	Najde ve složitějším schématu (např. v koláčovém grafu, víceúrovňové tabulce, v mapě výskytů některého jevu) potřebné informace. Vysvětlí, jak informace ze schématu patří k textu, jenž je schématem doprovázený. Kriticky přistupuje k informacím získaným ze schémat (všímá si, jak mohou schémata ovlivňovat adresáty, cíleně působit na jejich emoce, jak je autoři využívají k ovlivňování názorů, mínění). Pro lepší porozumění doplňuje svůj text zavedenými typy schematických vyjádření.
	ODLIŠENÍ FAKTŮ, DOMNĚNEK A NÁZORŮ	Odliší v textu, co se zřetelně podává jako fakt (co i druzí mohou považovat za jisté, nepochybné), a co může být něčí názor nebo domněnka. Při psaní používá výrazy, kterými odliší své názory nebo domněnky od faktů (např. Myslím si, podle mě, zajímalo by mě atp.).	Posuzuje v běžných případech, co v textu je spíše názor nebo domněnka, případně omyl či lež, a co je možné považovat za fakta. Zdůvodňuje, proč něco pokládat za faktický údaj (opírá se o zdroje, důkladné vysvětlení, obecnou znalost). Shodu mezi předloženým názorem a jeho vlastním názorem nepovažuje za prokázání faktu. Při psaní zvažuje u svých tvrzení, zda jde o domněnku či názor (např. slovy „nejsem si jistý, zda; možná, že; domnívám se; řekl bych; mám to z wikipedie“), nebo zda to předkládá jako fakt, který může také ověřit (např. „tohle bylo dokázáno; tohle bylo v encyklopedii“).	Ve složitějších nebo problematických textech rozpoznává fakta, domněnky, názory či dojmy a odůvodňuje, proč je za takové považuje. Odhaduje a posuzuje, proč jsou v textu podávána nepodložená tvrzení nebo proč jsou pouhé domněnky či názory předkládány jako fakta. Při psaní dodává k faktickým tvrzením zdroje a argumenty. Staví a formuluje hypotézy a navrhuje jejich ověřování. Názory své nebo cizí podává zřetelně jen jako názor.

Kritické čtení a psaní

KRITICKÉ ČTENÍ A PSANÍ Gradační očekávaný výsledek učení 3 Komponenta (linie) Očekávaný výsledek učení 3. ročník → Při čtení i psaní zvažuje možné adresáty. 5. ročník → Při čtení i psaní popisuje působení autora na čtenáře. 9. ročník → Při čtení i psaní posuzuje autorské záměry, účinky a prostředky textu i kontext autora nebo čtenáře.	Žák rozpoznává záměry cizího textu nebo sám volí a naplňuje záměry textu svého. Při čtení poznává, do jaké role se autor staví, a odhaluje jeho stanovisko. Při psaní vyjadřuje jak své stanovisko, tak roli, do které se vůči čtenářům staví. Posuzuje, jak a čím mohou obsah i forma textu působit na čtenáře. Rozpoznává, jaký vliv mají sociální, dobové nebo osobní okolnosti autora i čtenáře na účinek a na porozumění textu. Ověřuje a vyhodnocuje relevanci, aktuálnost a věrohodnost svých informací i zdrojů.	KOMPONENTA (LINIE)	3. ROČNÍK	5. ROČNÍK	9. ROČNÍK
		AUTOR, TEXT A ADRESÁT	Odhaduje v přiměřeně náročném textu zřetelný autorský záměr a určuje, co konkrétně v textu působí na něj jako na čtenáře. Navrhuje, koho by mohl text zaujmout a proč. Při psaní se rozhoduje s dopomocí (např. v konzultaci se spolužákem, využitím nabídkového seznamu, inspirací z četby atp.), s jakým záměrem a pro koho bude psát.	Vyvodí v textu přiměřeném věku autorský záměr s oporou o prostředky, které autor užívá. Podle obsahu i formy textu odhaduje, pro jaké čtenáře je text zamýšlen. Při psaní vybírá ke svému zvolenému tématu, záměru a adresátovi vhodné prostředky tak, aby text zapůsobil na adresáta (např. rozhoduje se o přijatelné délce textu; vybírá oborové termíny nebo píše vlastními slovy; používá slovní vyjádření nebo obrázek či graf; zvýrazňuje důležité pasáže atp.).	Vysvětluje, jakou si autor v textu volí roli, do jaké pozice a do jakého vzájemného vztahu umísťuje sebe i čtenáře a jaké prostředky používá k tomu, aby dosáhl svého záměru. Vysvětluje, proč by různí adresáti i skupiny adresátů mohli na text reagovat různě. Při psaní vytváří vztah mezi sebou a adresáty (např. píše pro laiky jako zasvěcený znalec, píše jako kamarád kamarádům). Využívá svou zkušenost (pisatelskou, čtenářskou nebo životní) k tomu, aby odhadl, jak by na jeho text mohli reagovat různí adresáti.
		STANOVISKO AUTORA	 S dopomocí zjišťuje, čím a jaké stanovisko je v textu přítomno (k čemu nebo ke komu se autor nebo některá osoba či postava přiklání). Při psaní vyjadřuje, co si o někom nebo o něčem myslí (např. nelíbilo se mi, že..., překvapilo mě..., byla jsem ráda, že..., bál jsem se, že... atp.).	Rozpoznává, jaké stanovisko autor textu zaujímá, a dokládá to důkazy z textu. Přemýšlí, v čem může s autorovým stanoviskem souhlasit a v čem ne a proč. S dopomocí se zamýšlí nad tím, proč je něčí stanovisko v textu potlačené. Díky psaní si ujasňuje a vyjadřuje svůj názor nebo stanovisko. Své stanovisko dokládá argumenty. S dopomocí/v konzultaci, podle dosavadní zkušenosti pisatelské nebo čtenářské atp., uvažuje o tom, zda podá sdělení nezaujatě, nebo podle osobního názoru.	Vyjasní a pojmenuje i skrytější autorovo stanovisko. Rozpozná v autorově stanovisku možné stereotypy. Zdůvodňuje, zda a proč autorovo stanovisko přijímá, nebo odmítá, navrhuje a formuluje jiný, vyváženější pohled na věc. Při psaní volí autorské stanovisko podle svého záměru. Zodpovědně posuzuje, jakou „moc“ mu jeho názor či stanovisko dává nad čtenáři i tématem, k čemu ji použije, a vysvětluje, jakou odezvu může vyvolat jeho stanovisko u adresáta. Rozhoduje se, kdy je vhodné psát nezaujatě. Snaží se překonat vlastní stereotypy.
		ÚČINEK FORMY A USPOŘÁDÁNÍ TEXTU	Rozliší beletrii (pohádku, básničku, povídku) od textu věcně informativního. Posuzuje, jak na něj působí některé stavební prvky (např. nadpis, který autor vymyslel, to, že autor píše ve verších, jakým obrázkem je text doplněný a k čemu obrázek slouží atp.) Rozhoduje se, jak při svém psaní použije některé stavební prvky (např. nadpis, obrázek, rýmy atp.), aby to zapůsobilo na čtenáře.	Posuzuje, jak autor působí na čtenáře výběrem typu textu (např. báseň, oficiální dopis, naučný text, běžná internetová komunikace atp.) a použitím některých stavebních prvků (např. členění do odstavců nebo kapitol, zvýraznění některých pasáží, verš, rým, sloka, použití odborných nebo básnických výrazů, obrázek nebo schéma). Při psaní se rozhoduje se, jaký typ textu zvolí (např. báseň, naučný text, příběh, deníkový zápisek atp.) a jak použije některé stavební prvky (např. nadpis, obrázek, verše, atp.), aby zapůsobil na čtenáře.	Posuzuje, jak uspořádání textu (např. druh, žánr, kompozice, použitý slovník, grafické prvky) i jeho jednotlivé části (např. odstavec, sloka, název, ilustrace) přispívají k pochopení jeho významu a jak ovlivňují čtenářovy emoce nebo názory. U schématu nebo jiného vizuálního prostředku vyhodnocuje, jak může ovlivňovat u adresátů porozumění, jak může cíleně působit na jejich emoce nebo názory, jak zdůrazňuje nebo potlačuje některé informace atp. Při psaní volí formu, uspořádává text a vybírá prostředky tak, aby dosáhl svého záměru vzhledem k adresátovi a kontextu. Vybírá, umísťuje, případně pojmenuje obrázky a vizuální prvky tak, aby přispívaly k porozumění významu textu a působily na čtenáře podle jeho záměru.
		KONTEXT	Při čtení zjišťuje shody a rozdíly mezi tím, co čte, a tím, jak se sám dívá na věc (podle svých poznatků nebo zkušeností). Díky psaní si ujasňuje, proč se něco stalo nebo proč někdo tak jednal (např. v jakých podmínkách se to dělo, jaký byl záměr jednání, z jakých pocitů někdo vycházel atp.)	Uvažuje o okolnostech, které mohou mít vliv na význam textu (např. doba, místo nebo zvyklosti). Uvažuje o tom, co by se stalo, kdyby se okolnosti změnily. Při psaní usiluje o věrohodnost svého textu (např. uvádí příčiny a okolnosti, popisuje, jak události souvisejí s tím, kdy a kde se odehrály, jaká byla motivace postav).	Uvažuje o tom, jak dobové, geografické, kulturní nebo jiné souvislosti a okolnosti ovlivňují autora při psaní textu a jak ovlivňují i čtenáře, když interpretuje význam. Pátrá, zda jsou v textu určité společenské skupiny podá(vá)ny se (skrytými) stereotypy, které slouží zájmům jiných skupin. Při psaní odhaluje nebo vyvrací navyklé stereotypy (např. ve vztahu mezi muži a ženami, v sociálním postavení, v chodu společnosti nebo v chápání klimatu). Pečuje o to, aby byl jeho způsob podání věrohodný a přesvědčivý v daném kontextu (pro zvolené publikum i pro další vnější okolnosti).
		ZDROJE	Při čtení knih a textů si všímá, kdo je napsal a nakreslil (hledá na začátku nebo na konci textu či na obalu knihy či titulní straně). S dopomocí zjišťuje i další, dostupné informace o zdroji (např. kdy byl text napsán). Při psaní si ujasňuje a dává najevo, co má „z vlastní hlavy“, a kdy se inspiroval odjinud. Při psaní textů, v nichž chce ostatní odborně poučit, s dopomocí jednoduše uvede, odkud informace čerpal.	Při čtení knih a textů využívá pro své porozumění nebo prožitek také informace o zdroji (např. Kdo a kdy ho napsal, zda je to text ze zábavního pramene, nebo z encyklopedie). Podle potřeby vyhledává zdroje pro to, čemu se učí. Posuzuje, zda je vybraný zdroj aktuální vzhledem k tématu, o kterém píše. Zvažuje důvěryhodnost zdroje podle autora nebo podle toho, kde je text umístěný (např. zda autorem je vědec, který je expertem na danou problematiku, nebo zda zdrojem je seriózní web či stránka influencera). Při psaní textů, v nichž chce ostatní odborně poučit, uvádí jednoduchým způsobem zdroje (autor, název, rok nebo přesné URL).	Při čtení knih a textů vyhledává a využívá podle svého účelu čtení informace o zdroji, aby porozuměl i kontextu. Ověřuje a vyhodnocuje relevanci, aktuálnost a důvěryhodnost zdrojů, je ostražitý, když nejsou uvedené informace o zdroji nebo když chybí podstatný údaj (např. namísto autora článku je uvedena „redakce“). Při psaní textů, v nichž chce ostatní odborně poučit, vyhledává a ověřuje zdroje informací podle záměru svého psaní, zvažuje jejich relevanci, aktuálnost a důvěryhodnost. Cituje zdroje podle normy (např. s využitím generátoru citací).

Porozumění vlastnímu
čtení a čtenářství,
psaní a pisatelství

Gradační očekávaný výsledek učení

Žák vědomě sleduje, reflektuje a vyhodnocuje, jak účinně postupoval při čtení a psaní. Plánuje podle toho své další zlepšování. Stanovuje si čtenářské a pisatelské cíle i cesty k nim. Rozhoduje se podle svých potřeb, kdy a jak bude sdílet s druhými své zkušenosti, zážitky a poznatky z reflexe.

Očekávaný výsledek učení

3. ročník → Pro své zlepšování reflektuje své čtení a psaní.
5. ročník → S oporou o evidence rozpoznává své silné stránky pro stanovení čtenářských a pisatelských cílů.
9. ročník → S oporou o evidence vyhodnocuje své pokroky i postupy ve čtení a psaní pro stanovení dalších cílů i cesty k nim.

Komponenta (linie)

→ Reflexe, metakognice a sebeřízení
→ Čtenářské a pisatelské strategie

KOMPONENTA (LINIE)	3. ROČNÍK	5. ROČNÍK	9. ROČNÍK
REFLEXE, METAKOGNICE A SEBEŘÍZENÍ	S dopomocí reflektuje své čtení a čtenářství i své psaní a pisatelství. Na základě reflexe se rozhoduje, jak a v čem zlepšovat své čtení a psaní (např. co bude dál číst, jak bude konkrétně vylepšovat svůj text, atp.) Sdílí své zkušenosti, zážitky a poznatky v komunitě čtenářů i pisatelů.	S oporou o evidenci (např. portfolio, záznamy o sledování vlastního čtení a psaní) reflektuje své čtenářství a pisatelství. Rozpoznává své silné stránky ve čtení a psaní i příležitosti ke zlepšování. Stanovuje si čtenářské a pisatelské cíle. Své zkušenosti, zážitky a poznatky ze sdílení využívá pro svůj rozvoj i jako pomoc ostatním.	S oporou o evidenci (např. portfolio se záznamy o sledování vlastního čtenářství a pisatelství, koncepty i hotové verze napsaných textů) reflektuje své pokroky i způsoby, které mu pomáhají ve zlepšování. Stanovuje si další cíle ve čtení a čtenářství, psaní a pisatelství, promýšlí, jak k nim bude postupovat a jak bude vyhodnocovat jejich dosažení. Rozpoznává situace, kdy a jak využít či poskytnout konzultaci.
ČTENÁŘSKÉ A PISATELSKÉ STRATEGIE	S dopomocí používá základní čtenářské strategie pro porozumění textu a k získání prožitku z četby: např. monitoruje své čtení, při čtení si klade otázky, předvídá, vyjasňuje si neznámá slova, vysvětluje význam některého místa, vizualizuje, propojuje s vlastní zkušeností aj. Při psaní využívá s dopomocí základní postupy pro psaní textu: např. promýšlí, o čem a komu bude psát, shromažďuje informace nebo nápady pro své psaní, apod. Během psaní podle potřeby sdílí nebo konzultuje se spolužáky.	Při čtení pozná, čemu a kde v textu nerozumí. S dopomocí se rozhoduje, jakým způsobem bude číst různé typy textů včetně digitálních (zběžně s cílem vyhledat určitou informaci, důkladně a opakovaně pro hlubší porozumění, s podtrháváním pro další zpracování atp.). Při psaní obohacuje své postupy podle záměru i formy psaní (např. shromažďuje argumenty, promýšlí vztahy mezi postavami, pro středím a dějem). V konzultacích se spolužáky během psaní i při sdílení hotového textu postupuje ohleduplně, naslouchá, vyjadřuje uznání, klade nápomocné otázky.	Volí vhodné způsoby čtení textů tištěných i digitálních v souladu s účelem čtení, vyhodnocuje jejich účinnost, podle potřeby je mění (např. po pouhém prolistování dohledá pasáže, které mu mohou přinést potřebné bližší informace). Ověřuje si, zda v textu nejsou rozpory, od podrobného čtení přejde k prohlídce názvů dalších kapitol atp. Monitoruje průběžně své porozumění čtenému textu, reflektuje, které konkrétní čtenářské strategie a postupy mu činí problémy, volí strategie překonávající neporozumění. Při psaní využívá a rozšiřuje svůj repertoár pisatelských postupů a strategií a rozhoduje se, co z něj uplatní při psaní různorodých typů textů. V konzultacích a sdíleních se spolužáky během psaní i nad hotovým textem rozeznává, kdy je vhodné oceňovat kvalitu a kdy nabídnout možnosti vylepšení.